

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ РОЗМОВНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ

Предметом дослідження виступів процес підготовки студентів до розвитку розмовного мовлення дітей у дошкільних навчальних закладах. Дослідження виконано в руслі теорії комунікативно-мовленнєвої діяльності (О.О. Леонтьєв), яка розглядає мовленнєве спілкування у двох аспектах: як мовленнєву діяльність і як інтеракцію (взаємодію) тобто інтеракційну діяльність.

Завдання полягало у визначенні базового мінімуму змісту мовної підготовки студентів, який би забезпечив професійну комунікативну готовність майбутніх вихователів до різноманітних видів мовленнєвої та мовленнєво-ігрової діяльності з дітьми.

Поняття "готовність" до будь-якої професійно-педагогічної діяльності розглядається вченими (Ф. Гоноболін, Н.Кузьміна, В.Сластьонін, Р.Хмелюк та ін.) як складне соціально-психологічне явище, що обіймає комплекс індивідуально-психологічних якостей особистості і систему професійно-педагогічних знань, умінь і навичок. Як і будь-яке інше явище, готовність до педагогічної діяльності та її структурні чинники набувають значення тільки в процесі відповідної діяльності. У нашому випадку – це професійно-мовленнєва діяльність, що здійснюється в процесі спілкування, для спілкування, завдяки спілкуванню і вимагає від вихователя сформованості комунікативної компетенції, структурними компонентами якої є мовна і мовленнєва компетенції, зокрема, діалогологічна компетенція.

З'ясуємо послідовно складові комунікативної компетенції, майбутніх педагогів.

Зауважимо, що феномен "комунікативна компетенція" виник у надрах комунікативно орієнтованої лінгвістики (60-ті роки ХХ ст.) у межах нового напрямку – прагматичного опису мови. У Росії цей термін у лінгводидактику ввів М.Н. Вятюгнев. Автор дав означеному терміну досить широке визначення, як "здібність людини спілкуватись у трудовій чи навчальній діяльності, задовольняючи свої інтелектуальні запити" [4:80].

Мовна компетенція, за А.М.Богущ, це інтегральне явище, що охоплює низку спеціальних здібностей, знань, умінь, навичок, стратегій і тактик мовленнєвої поведінки, настановою задля успішного здійснення мовленнєвої діяльності в конкретних умовах спілкування. Це засвоєння, усвідомлення мовних норм, що історично склались у фонетиці, лексиці, граматиці, орфоєпії, семантиці, стилістиці української мови та адекватне їх використання в педагогічній діяльності в процесі спілкування та навчання дітей рідної мови в дошкільному закладі [2:23].

Мовленнєва компетенція – це вміння адекватно й доречно практично застосовувати мову в конкретних ситуаціях спілкування і навчання, використовуючи задля цього як мовні, так і немовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності мовлення [2 : 23].

Діалогологічна компетенцію ми визначаємо як уміння діалогізувати, звертатись із запитаннями і адекватно відповідати на них, підтримувати розмову та ініціювати її; уміння логічно і послідовно будувати різного типу розповіді.

Комунікативна компетенція - комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою комунікації, спілкування в конкретних соціально-побутових ситуаціях, уміння орієнтуватися в ситуації спілкування, ініціативність спілкування [2 : 23].

Професійно-мовленнєву готовність майбутніх вихователів до розвитку розмовного мовлення дошкільників ми розуміємо як сукупність лінгвістичних і лінгводидактичних знань, умінь, навичок, що визначають професійно-мовленнєву і комунікативну спрямованість вихователя: нормативність, виразність, образність його мовлення [3].

Кінцевим результатом професійно-комунікативної готовності майбутніх вихователів виступає сформованість у них комунікативної компетенції, що передбачає вміння спілкуватись з дітьми на етапі дошкільного дитинства.

У Базовому компоненті дошкільної освіти у змістовій лінії "Соціальне Я" передбачається формування в дітей – випускників дошкільних закладів фонетичної, лексичної, граматичної і мовленнєвої компетенції.

До випускника дошкільного закладу ставляться такі вимоги щодо його мовленнєвої компетенції:

Володіє українською розмовною мовою. Легко й невимушено спілкується з дорослими та дітьми. Підтримує розмову відповідно до ситуації, зрозумілості теми та зацікавленості. Доречно застосовує мовленнєві і не мовленнєві засоби. Відповідно до ситуації регулює силу голосу, темп мовлення, використовує засоби інтонаційної виразності. Володіє формулами мовленнєвого етикету. Орієнтується в ситуації спілкування; виявляє ініціативу або коректно припиняє розмову. Володіє монологічним мовленням. Здатність висловлювати свою думку чітко, логічно, образно, переконливо. Уміє самостійно складати розповіді [1: 49].

Щоби сформувані в дітей дошкільного віку мовленнєву компетенцію необхідна відповідна професійно-мовленнєва підготовка майбутніх вихователів ДНЗ.

Критеріями професійно-комунікативної готовності виступили лінгводидактична, мовна і мовленнєва компетенції.

Лінгводидактична компетенція, за А.М.Богущ, це – вміння вихователя прогнозувати, планувати і здійснювати мовленнєву діяльність з дітьми як на заняттях, так і в повсякденній діяльності (ігровій, дозвілєвій, театральній тощо), адекватно оцінювати її результати.

У межах кожного виду компетенцій було виокремлено відповідні показники: обізнаність студентів з теоретичними лінгвістичними поняттями, фонетикою, лексикологією, морфологічною і синтаксичною системами, літературними нормами української мови (мовна компетенція); уміння адекватно і доречно застосувати мову в конкретних ситуаціях спілкування з дітьми, виразність мовлення, використання формул мовленнєвого етикету (мовленнєва компетенція); уміння планувати роботу з розвитку мовлення, складати конспекти і сценарії занять і свят, обізнаність з методами, прийомами, формами, засобами навчання дітей розмовного мовлення, уміння коригувати, контролювати і оцінювати результати навчально-мовленнєвої діяльності дітей [3].

На підставі означених показників було виокремлено схарактеризовано чотири рівня сформованості комунікативної компетентності майбутніх вихователів: високий, достатній, допустимий критичний.

Базою дослідження виступили студенти 1-3 курсів факультету дошкільного виховання Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського. В експерименті взяло участь 220 студентів.

Результати констатувального етапу експерименту засвідчили відсутність високого рівня сформованості в студентів 3 курсу. На достатньому рівні перебувало всього 24% студентів експериментальної і 22% - контрольної груп. На достатньому рівні було 34% студентів знаходилась на критичному рівні: 42% експериментальної і 46% - контрольної груп.

Педагогічними умовами організації експериментального навчання виступили: занурення студентів в активну мовленнєву діяльність; забезпечення міжпредметних зв'язків у викладанні фахових дисциплін щодо збагачення словника студентів лексикою; розробка і впровадження нових навчальних курсів з української лінгводидактики; залучення студентів до науково-дослідницької роботи з лінгводидактики; стимулювання оцінно-контрольних дій студентів, що сприятиме формуванню адекватної самооцінки і взаємооцінки результатів навчально-мовленнєвої діяльності; реалізація студентами одержаних знань у процесі педагогічної практики в дошкільних навчальних закладах.

Експериментальне навчання відбувалося за трьома послідовними етапами: когнітивно-збагачувальним, практично-діяльнісним і продуктивно-творчим.

За результатами прикінцевого зрізу відбувались відчутні позитивні зміни за всіма показниками в студентів експериментальних груп. Так, до високого рівня готовності піднялось 42% студентів (у контрольній групі цей рівень був

відсутнім), на достатньому – стало 46% студентів (було 24%) і на допустимому рівні залишилось 12% (було 34%), критичний рівень був відсутнім.

У контрольній групі на достатньому рівні виявилось 26% студентів (було 22%) і на критичному рівні перебувало ще 34% (було 46%) майбутніх фахівців.

Отже, одержані результати засвідчили позитивний вплив експериментальної методики на формування професійної комунікативної готовності студентів до розвитку розмовного мовлення дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти.-К.: "Дошкільне виховання", 1999.
2. *Богуш А.М.* Мовленнєвий компонент дошкільної освіти / А.М. Богуш. – Одеса : "Ярослав", 2004.
3. *Богуш А.М.* Формування професійно-мовленнєвої компетенції майбутнього вихователя дошкільного закладу / А.М. Богуш. – Зб. : Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. – Серія 17-теорія і практика навчання і виховання. – Вип. 4. – К., 2005.
4. *Вятютнев М.Н.* Традиции и новации в современной методике преподавания русского языка / М. Н. Вятютнев // Научные традиции и новые направления в преподавании русского языка и литературы. – М., 1986.

Подано до редакції 13.07.09

РЕЗЮМЕ

У статті висвітлено проблему підготовки майбутніх вихователів до розвитку розмовного мовлення дітей дошкільного віку; визначено поняття професійно-комунікативної готовності студентів, види компетенцій та рівні сформованості означеної готовності.

Ключові слова: професійна готовність, мовна, мовленнєва, комунікативна компетенції, розмовне мовлення.

Л.И. Михайлова

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ К РАЗВИТИЮ РАЗГОВОРНОЙ РЕЧИ ДЕТЕЙ

РЕЗЮМЕ

В статье представлено проблему подготовки будущих воспитателей к развитию разговорной речи детей дошкольного возраста; выделено понятие профессионально-коммуникативной готовности студентов, виды компетенций и уровни ее сформированности у студентов.

Ключевые слова: профессионально-коммуникативная готовность, языковая, речевая, коммуникативные компетенции, разговорная речь.

L.I. Michaylova

TRAINING FUTURE TEACHERS FOR DEVELOPING CHILDREN'S SPOKEN LANGUAGE SUMMARY

The article presents the problem of training future teachers for developing spoken language of children of preschool age; ascertains the concept of students' professional communicative readiness, determines kinds of competence and levels of its formation.

Keywords: professional communicative readiness; linguistic, speech, communicative competence, spoken language.
